

SAMEN VERANDEREN WE HARDENBERG

Verkiezingsprogramma
GroenLinks Hardenberg 2022-2026

GROENLINKS
HARDENBERG

THEMA'S

In dit programma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 zetten wij als GroenLinks ons ideaalbeeld voor de gemeente Hardenberg neer. De lezer kan er van alles in vinden over bijvoorbeeld inclusie, verkeersveiligheid en dierenwelzijn. Daarnaast zijn er in grote lijnen enkele belangrijke thema's aangesneden: nieuwe democratie, groene gemeente, agrarische transitie en sociale gelijkheid. Deze grote uitdagingen hebben wij hier aan het begin van ons programma extra uitgelicht. De uitwerking en de plannen hierover zijn verderop in het programma te vinden, na de inhoudsopgave.

Sociale gelijkheid

Iedereen moet in Hardenberg fijn kunnen wonen, werken en ontspannen. Daarvoor is nodig dat gelijkheid op alle mogelijke gebieden voorop staat. Sport, cultuur en opleidingen horen toegankelijk te zijn voor mensen met een bescheiden inkomen. Voor de begeleiding naar werk is maatwerk een voorwaarde. Cursussen en solliciteren zijn niet meer verplicht maar per individu wordt in overleg gekeken wat er nodig is.

De gemeente gaat de strijd aan met discriminatie, racisme en intimidatie. Hiervoor wordt de lokale inclusie-agenda verder uitgebouwd en gaat de gemeente structureel het gesprek aan met minderheden en kwetsbare groepen. Daarnaast hoort toegankelijkheid in onze gemeente hoog in het vaandel te blijven staan. Mindervalide mensen moeten ongehinderd mee kunnen doen in onze samenleving. Maar verder is toegankelijkheid ook van toepassing op taal: de communicatie van de gemeente moet voor iedereen begrijpelijk zijn.

'Economische groei' en 'meer geld' mogen niet het allerbelangrijkste zijn in de politiek. De focus hoort te liggen op een breed begrip van welvaart en vooruitgang, op wat 'brede welvaart' wordt genoemd. Kijkend naar brede welvaart, is de blik niet alleen op inkomen: het gaat ook over de samenleving, het klimaat, veiligheid, wonen, gezondheid en meer. Voor de gemeente hoort brede welvaart bij elk besluit en elke maatregel het uitgangspunt te zijn. Brede welvaart wordt scherp in de gaten gehouden, zodat er kan worden bijgestuurd wanneer deze in de knel komt.

- De gemeente is inclusief en iedereen kan meedoen
- De gemeente ziet geld en groei niet als de algemene waarden van vooruitgang
- De gemeente gaat de strijd aan met discriminatie, racisme en intimidatie
- De gemeente geeft meer aandacht aan gezondheid, klimaat en gelijkheid
- De gemeente stelt een jaarlijkse monitor op waarin de brede welvaart wordt gemeten en besproken met de gemeenteraad

Nieuwe democratie

De gemeente kan in het vervolg niet meer werken zoals zij dat tot nu toe gewoon was. Dat komt deels door nieuwe wetten zoals de Omgevingswet. Het versterken en opener maken van de lokale democratie is echter nog een belangrijkere reden voor verandering.

In de nieuwe democratie heeft de gemeente naast andere rollen ook die van het ondersteunen van de eigen inwoners. Omdat bij de gemeente enorm veel kennis aanwezig is, niet alleen van wetten en regels, vooral ook inhoudelijk op allerlei gebied, kan die de inwoners als kenniscentrum gevraagd en ongevraagd van advies dienen en hulp bieden

De landelijke discussie over een nieuwe bestuursstijl hoort zeker ook in Hardenberg gevoerd te worden. Vanuit de invalshoek dat de gemeente naast haar inwoners staat en werkt vanuit vertrouwen. Met veel ruimte voor inwonersinitiatieven en door actief met elkaar mee te denken, met begrijpelijke en toegankelijke communicatie. De gemeenteraad kijkt daarbij zeker ook naar zichzelf. Technische discussies zijn voor buitenstaanders nu soms moeilijk te volgen en vergaderingen duren langer dan nodig is. College en raad gaan samen aan de slag met bestuurlijke vernieuwing.

- **De gemeente werkt samen met de eigen inwoners aan de lokale democratie**
- **De gemeente gaat uit van vertrouwen en geeft inwoners ruimte en kansen**
- **De gemeente stelt buurt- en wijkverenigingen, verenigingen voor Plaatselijk Belangen en vrijwilligersorganisaties in staat samen met de eigen leden plannen op te stellen**

Groene gemeente

Er wordt alles aan gedaan om klimaatverandering beheersbaar te houden. Inzetten op groene energie en van het aardgas afgaan zijn hiervoor van groot belang. Dit vraagt een voortvarende aanpak. Er is geen tijd te verliezen.

Speerpunt is een goede energiemix, hierbij horen zonne- en windenergie. Belangrijk daarbij is dat omwonenden hiervan meeprofiteren en de winst niet de gemeente uit vloeit. Er komt ruimte voor innovatie, bijvoorbeeld met het winnen van energie uit water. De groene technieken die nu direct inzetbaar zijn, worden voorlopig maximaal benut. Ook energiebesparing is een onmisbaar onderdeel van de hele aanpak, immers hoeft bespaarde energie niet te worden opgewekt.

De opdracht om van het aardgas af te gaan vormt een grote uitdaging. Om de restwarmte van grote bedrijven te gebruiken worden voor het verwarmen van huizen waar mogelijk warmtenetten aangelegd. Iedere wijk krijgt een eigen warmteplan. Wat lokaal de beste oplossing is, kan nogal verschillen: een warmtenet, benutten van aardwarmte, koken en verwarmen op elektriciteit in plaats van op gas, energie via waterstof en biogas, het behoort allemaal tot de mogelijkheden.

De afgelopen 200 jaar heeft de mensheid de biodiversiteit op vele plekken in de wereld uit balans gebracht. Ook in Hardenberg zijn de gevolgen hiervan merkbaar. De afgelopen decennia is de insectenstand landelijk en ook lokaal met 75% afgenomen, planten en dieren die hier van nature voorkomen dreigen uit te sterven of zijn al niet meer in de gemeente te vinden. Het vergroenen van de gemeente zal voor het nodige herstel zorgen. Om het herstel van biodiversiteit te verbeteren, wordt meer ruimte gemaakt voor bomen, planten, water en dieren, ook in de verstedelijkte gebieden.

- **De gemeente zorgt dat de eigen klimaatdoelen worden gehaald en waar mogelijk eerder dan gepland**
- **De gemeente zorgt voor een goede energiemix waarbij inwoners meeprofiteren**
- **De gemeente plant voor 2035 in totaal 61.000 nieuwe bomen**

Agrarische transitie

De agrarische sector staat onder grote druk. Het kan niet verder zoals het nu gaat. Regelgeving, klimaatdoelen en een ontbrekend perspectief voor een gezond verdienmodel dwingt de agrarische sector tot transformeren. Daar wordt samen met de agrariërs vorm aan gegeven, met een kleinere productiekring (korte keten) waarin producten meer lokaal worden aangeboden tegen eerlijke prijzen. De gemeente formuleert een visie op de toekomst van de agrarische sector in de eigen omgeving, en

dat samen met alle belanghebbenden: boeren, inwoners, natuurorganisaties, belangenorganisaties, het waterschap en andere overheden.

De transitie vraagt veel van de agrarische ondernemers. Daarom richt de gemeente een agrarisch ondernemersloket op. Hier kunnen vragen over bedrijfsopvolging, ecologisch werken, bedrijfsfinanciering waaronder subsidiemogelijkheden en regelgeving, worden beantwoord.

De gemeente werkt waar mogelijk mee met agrarisch ondernemers die hun bedrijfsvoering willen verbreden, door bijvoorbeeld minicampings, duurzame energieopwekking en natuurbeheer. De gemeente stimuleert dat de detailhandel producten direct van de boer afneemt.

De gemeente stelt subsidies beschikbaar voor het bevorderen van ecologie in de vorm van bloemrijke akkerranden en bomen op agrarische landerijen. Met bomen worden ook schaduwplekken voor het vee gecreëerd. Bestrijdingsmiddelen hebben geen plek in de agrarische sector van de toekomst. Ecologische landbouw wordt ondersteund door ruimte te geven aan natuurlijke vijanden van insecten die gewassen beschadigen.

Tegenover de huidige intensieve veehouderij ten dienste van de internationale markt, komt te staan dat de aandacht voor de lokale markt wordt bevorderd. Een boer werkt liever op een boerderij met 30 koeien dan op een eentje met 120, alleen hiervoor ontbreekt nu het verdienmodel. Met onder andere subsidies en andere vormen van ondersteuning voor een diervriendelijke veehouderij is dit te kantelen. Zo zijn de Caring Farmers een goed voorbeeld van het nieuwe boeren.

Wanneer agrarische bedrijven stoppen, werkt de gemeente actief mee aan het vinden van een nieuwe invulling van de grond, agrarisch maar bijvoorbeeld ook kleinschalige woningbouw, een recreatieve bestemming of natuurbestemming.

- **De gemeente stelt een agrarische visie op**
- **De gemeente richt een agrarisch ondernemersloket op**
- **De gemeente werkt actief mee aan herbestemmen en bedrijfsverbreding**
- **De gemeente stelt subsidies voor ecologisch boeren beschikbaar**

INHOUD

THEMA'S	2
- SOCIALE GELIJKHEID	2
- NIEUWE DEMOCRATIE	2
- GROENE GEMEENTE	3
- AGRARISCHE TRANSITIE	3
1. EERLIJKE KANSEN	6
- TOEGANKELIJKHEID	6
- INCLUSIE	6
- ONDERWIJS	7
- ARBEIDSMARKT	7
- JEUGD	8
- MIDDELENGEBRUIK	8
- BESTUURSCULTUUR	8
2. THUIS VOOR IEDEREEN	10
- DE OMGEVINGSWET	10
- COMBINATIE FYSIEK EN SOCIAAL	11
- VOLKSHUISVESTING	11
- DE CENTRA VAN ONZE KERNEN	11
- VESTIGINGSKLIMAAT	12
- VEILIGHEID	13
- DUURZAME MOBILITEIT	13
- CULTUUR	15
- SPORT	16
3. DE KLIMAATCRISIS AANPAKKEN	17
- GROENE ENERGIE	17
- GASWINNING	18
- KLIMAATADAPTATIE	19
- VERDUURZAMEN BESTAANDE WONINGEN	19
- NIEUWE NATUUR	20
- DIEREN EN PLANTEN	21
- DUURZAAM GEBRUIK	21

1. EERLIJKE KANSEN

Toegankelijkheid

In 2018 is de gemeente Hardenberg verkozen tot meest toegankelijke gemeente van Nederland voor mensen met een beperking. In de periode erna is extra zorg besteed aan de toegankelijkheid van alle plekken in onze gemeente. Niettemin zijn er nog verbeterpunten. De bereikbaarheid met het OV en de toegankelijkheid in de buitengebieden en kleinere kernen verdienen extra aandacht.

De verkiezing van de meest toegankelijke gemeente is toegespitst op personen met een beperking. Toegankelijkheid is echter in het algemeen ook voor mensen zonder een duidelijke beperking of met een tijdelijke beperking van belang. En naast fysieke onmogelijkheden, kan toegankelijkheid ook in financiële zin beperkt zijn. Toegankelijkheid is een voorwaarde voor kansgelijkheid, zeker ook in sociaal opzicht. Toegankelijkheid is al met al niet exact meetbaar en ook nooit helemaal afgerond.

- De gemeente vraagt aandacht voor toegankelijkheid van het openbaar vervoer, ook in kleine kernen en in het buitengebied
- De gemeente trekt toegankelijkheid breder dan alleen fysieke uitdagingen
- De gemeente blijft in gesprek met ervaringsdeskundigen
- De gemeente gaat in gesprek met maatschappelijke en vrijwilligersorganisaties

Inclusie

In de gemeente hoort iedereen mee te kunnen doen. Dat is nog niet zo. Discriminatie, uitsluiting en racisme zijn ook in onze samenleving helaas merkbaar aanwezig. Met de lokale inclusie-agenda is een goede start gemaakt om dit aan te pakken en dat verdient verder te worden uitgebouwd. De werkgroep Inclusieve Samenleving levert hierin goed werk. Er ligt ook een taak bij scholen om structureel aandacht te geven aan gelijkheid in de vorm van gastlessen door ervaringsdeskundigen. Het discriminatiemeldpunt Vizier wordt zichtbaarder gemaakt. En sociaal werkers en buurtwerkers krijgen training in het omgaan met de knelpunten voortkomend uit cultuurverschillen. Helaas worden bij de sinterklaasvieringen in gemeente Hardenberg soms nog steeds pieten zwart geschminkt, wat erg kwetsend over kan komen. De gemeente moet daarom geen vergunningen afgeven en geen medewerking verlenen aan sinterklaasintochten in deze vorm.

De communicatie vanuit de gemeente hoort begrijpelijk en duidelijk te zijn. Dit is te toetsen door ervaringsdeskundigen die de berichten van de gemeente onaangekondigd en steekproefsgewijs bekijken. In de gemeentelijke communicatie worden mensen genderneutraal aangeschreven, dus met 'Beste inwoner'.

Inwoners met een LHBTI+ achtergrond horen veilig en fijn in onze gemeente te kunnen wonen. Gastlessen op scholen, een no tolerance beleid voor discriminatie in de gemeentelijke organisatie en een actief gesprek met de gemeenschap over alles wat op dit vlak niet naar wens gaat, dragen daaraan bij.

Hardenberg laat zien een regenboog-gemeente te zijn en laat dit naar voren komen in beleid. De arbeidsmarkt is inclusief en toegankelijk. Er zijn cursussen om dat te bevorderen en steekproeven brengen in beeld wat de stand van zaken is.

- Sinterklaasintochten worden gevierd zonder de kwetsende figuur 'zwarte piet'
- De gemeente bevordert dat inclusie, discriminatie en LHTBI+ belangrijke thema's in het onderwijs zijn
- De gemeente communiceert duidelijk, begrijpelijk en inclusief en laat dit toetsen
- De gemeente versterkt het meldpunt Vizier
- Sociaal werkers en buurtwerkers krijgen scholing in inclusie
- De gemeente is zelf een inclusieve werkgever en straalt dit actief uit

Onderwijs

Op 1 augustus 2021 is de wet vrijwillige ouderbijdrage veranderd. Kern van de wijziging: alle leerlingen moeten mee kunnen doen met activiteiten die de school organiseert, ook als ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet (kunnen) betalen. Scholen worden verplicht dit expliciet te vermelden in de schoolgids en het schoolplan zodat er geen kinderen meer buiten de boot vallen.

Voor goed onderwijs is een goed schoolgebouw nodig, waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor het onderdak en de bereikbaarheid. Een prettige schoolervaring is essentieel voor een goede start in het leven en een gezond schoolgebouw is daar een belangrijk onderdeel van. Hierbij hoort frisse lucht, licht en een rustige leeromgeving, maar ook een veilige omgeving met een duidelijk anti-pestbeleid, waarop scherp toezicht wordt gehouden.

Alle kinderen hebben recht op passend onderwijs, zodat ze zich op hun eigen manier en op hun eigen niveau kunnen ontwikkelen. De gemeente zorgt ervoor dat kinderen die mogelijkheid ook werkelijk wordt geboden, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders. Actief meedenken met en ondersteunen van ouders voor wie geld een knelpunt is, zorgt ervoor dat kinderen die in een lastige situatie leven toch alle kansen hebben om zich te ontwikkelen.

Scholen bieden niet alleen een goede en gezonde omgeving, ze zijn ook fysiek goed toegankelijk. Voor kinderen die gebruik moeten maken van fysieke hulpmiddelen, mag hun beperking geen belemmering zijn om de school binnen te komen en er vrij doorheen te kunnen bewegen.

- De gemeente bewaakt dat iedere leerling kan meedoen
- De gemeente zorgt dat schoolgebouwen prettige, veilige en gezonde leeromgevingen zijn

Arbeidsmarkt

Al heeft Hardenberg relatief weinig werklozen, er liggen toch een aantal uitdagingen. Zo zullen bijvoorbeeld veranderingen binnen de agrarische sector gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt. Verder is er een groeiende vraag naar mensen die werken aan onze groene toekomst. Groene energie geeft zo kansen op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt hoort voor iedereen toegankelijk te zijn. Hierbij mogen afkomst, geslacht en andere kenmerken geen rol spelen. Dit gaat ook in onze gemeente niet altijd goed. De gemeente biedt werkgevers daarom cursussen inclusief werkgeverschap aan.

Om- en bijscholing horen voor iedereen toegankelijk te zijn. Daarom subsidieert de gemeente iedereen die een degelijk ontwikkelingsplan kan overleggen maar dit niet zelf kan financieren.

Als werkgever heeft de gemeente ook zelf de plicht een inclusieve organisatie te zijn. Sollicitatiegesprekken verlopen daarom volgens een vaste structuur en vacatureteksten zijn in begrijpelijke taal geschreven.

De gemeente biedt de eigen medewerkers zo veel mogelijk vaste contracten aan en zorgt dat iedereen die voor de gemeente werkt, hier trots op is en zonder baanonzekerheid hoeft te leven. De gemeente biedt een stabiel aantal stageplekken aan, tegen een eerlijke stagevergoeding.

- De gemeente zorgt dat de arbeidsmarkt inclusief en toegankelijk is, met cursussen en steekproeven is vast te stellen hoe inclusief de arbeidsmarkt is
- De gemeente stimuleert omscholing en bijscholing, ook met een subsidieregeling voor mensen die dit niet kunnen financieren
- De gemeente hanteert goed werkgeverschap en draagt dit actief uit. De eigen organisatie dient in alle opzichten een voorbeeld te zijn

Jeugd

Jongerencentrum Next Level Hardenberg en Chill-Out in Dedemsvaart zetten goede stappen om de jeugd een vaste plek te geven. Maar ook buiten de jongerencentra en de scholen ligt er een grote maatschappelijke uitdaging om jongeren te betrekken bij allerlei activiteiten en ze een veilige plek met goede begeleiding te geven.

Het is belangrijk in te spelen op de (online) leefwereld van Hardenbergse jongeren en een gevarieerd aanbod aan evenementen te bieden, die bij voorkeur (mede) door hen zelf worden georganiseerd. Hiervoor is budget beschikbaar en in overleg met de horeca, sportverenigingen en maatschappelijke organisaties wordt bekeken of er meer door jongeren is te organiseren.

Er komen meer jongerenwerkers op straat, omdat daar de nood het hoogst is. Er is goed contact en goede samenwerking met alle partijen die met en voor jongeren werken. Bij jeugdzorg zijn de kosten niet het belangrijkste. De kwaliteit moet voorop staan. Er wordt maatwerk geleverd zodat iedere jongere de zorg krijgt die het best past.

- De gemeente zorgt voor meer plekken voor ontspanning voor jongeren
- De gemeente ondersteunt de jeugd bij het organiseren van eigen activiteiten
- De gemeente zorgt voor uitbreiding van het aantal jongerenwerkers

Middelengebruik

De gemeente Hardenberg zet sinds enkele jaren flink in op preventie van middelengebruik onder jongeren en hun ouders. Dat is toe te juichen. Deze problematiek is echter niet alleen met preventie te verbeteren. Het stigmatiseren van gebruikers helpt niet om de problematiek te verhelpen. Een effectieve aanpak is er samen met de veiligheidspartners op toe te zien dat coffee- en smartshops op een verantwoorde manier handelen en de ondernemers daarin te ondersteunen. Zo kunnen er legale genotsmiddelen worden verkregen, met de juiste voorlichting en in een verantwoorde dosering.

Drugscriminaliteit zoals brandgevaarlijke wietplantages in appartementen, dumpingen van drugsafval en straatdealers die jonge gebruikers schadelijke middelen aanbieden, vormt een steeds aanwezig gevaar voor de samenleving. Hier wordt door de gemeente de strijd mee aangegaan, maar betere landelijke en Europese wetgeving zijn hierbij onmisbaar.

Voorlichting en bewustwording over drankgebruik is het meest effectief als het in de vriendenkring onderling besproken wordt zodat de huidige drankcultuur wordt doorbroken. Het onderwijs heeft hierin een belangrijke taak: onderwerpen als alcohol- en middelengebruik horen vanaf de basisschool aan de orde te komen.

- De gemeente pakt middelengebruik niet alleen met preventie en voorlichting aan
- De gemeente ziet toe op verantwoord handelen van cafés en coffeeshops
- De gemeente bevordert het doorbreken van drankcultuur

Bestuurscultuur

Kwaliteit van leven laat zich niet vangen in gemeten cijfers over het inkomen per voordeur en per inwoner. Inwoners baseren hun oordeel daarover op wat zij zelf ervaren van wat er gebeurt in het sociaal domein, op het gebied van cultuur en bouwen en wonen. De gemeente heeft grote invloed op deze onderwerpen. Om dat oordeel echt in nieuw beleid mee te laten wegen, bezitten ambtenaren die veel met inwoners te maken hebben een scherp afgesteld luisterend oor.

Naast deze 'passieve' vorm van inbreng door inwoners, is er nog een effectievere manier om een brug te slaan tussen inwoner en beleid. Door inwoners te stimuleren en te ondersteunen kunnen ze zelf initiatieven nemen en met hun wensen en ideeën invloed op het beleid uitoefenen. Zulke burgerinitiatieven kunnen per beleidsterrein worden genomen en ook per gebied, een woonkern, een dorp en een wijk of buurt. Zo ontstaat een actieve en inhoudelijke relatie van de gemeente als geheel – dus bestuur én ambtenaren – met de inwoners. Die verkleint de afstand en vooral het groeiend gebrek aan vertrouwen in ons politieke systeem.

Onze lokale democratie kan alleen goed werken op een open, begrijpelijke en constructieve manier. Collegecoalities hebben de afgelopen raadsperiodes kunnen steunen op een grote meerderheid in de raad waardoor het dualisme soms in het gedrang is gekomen. Daarom stelt de volgende raad aan het begin van de nieuwe politieke periode een plan op waarin de partijen afspreken hoe ze met elkaar en met de samenleving omgaan. Ook bij gemeenschappelijke regelingen met andere gemeenten, zoals bijvoorbeeld de Omgevingsdienst en het Regionale Serviceteam Jeugd, behouden de gemeente en de raad hun democratische verantwoordelijkheid en zorgplicht voor de eigen inwoners.

De schaduwraadsleden zijn van groot belang voor het functioneren van de fracties. Zeker kleine fracties hebben hier veel aan. Het huidige systeem blijft in stand en wordt versterkt zodat fracties van twee zetels of minder twee schaduwraadsleden kunnen aanwijzen.

Om te voorkomen dat besprekingen in de oriënterende rondes erg lang duren, zeker wanneer er nog een raadsvergadering achteraan komt, worden tegelijkertijd meer oriënterende vergaderingen gepland: er wordt in twee zalen vergaderd zodat (schaduw-)raadsleden op basis van hun portefeuille bepalen welke vergadering ze bijwonen. Met de uitbreiding van het schaduwraadsleden-systeem is dit ook voor de kleine fracties mogelijk.

De raad zoekt naar nieuwe manieren van inspraak door inwoners. De vijf minuten spreektijd voor een vergadering volstaat niet. Door de raads-informatiesessies in beginsel openbaar te maken, krijgen alle inwoners dezelfde informatiepositie als de politiek. Er komt onderzoek naar de manier waarop de raad het best ondersteund kan worden in haar werkzaamheden, met als vraag of de huidige bezetting van de griffie nog voldoende is voor een gemeente van de omvang van Hardenberg dan wel dat extra capaciteit gewenst is.

- **De gemeente bevordert initiatieven van inwoners**
- **De gemeente investeert in en versterkt onze democratie**
- **De gemeente zoekt naar nieuwe mogelijkheden voor inwoners om mee te denken over gemeentelijk beleid en daarop invloed uit te oefenen, en voor laagdrempelige vormen van inspraak**
- **De gemeente verruimt het systeem met schaduwraadsleden voor kleine fracties**
- **De gemeenteraad en het college geven bestuurlijke vernieuwing prioriteit**
- **De gemeente onderzoekt of de ondersteuning van de raad nog voldoende is**

2. THUIS VOOR IEDEREEN

De Omgevingswet

Als de fysieke leefomgeving voor de komende raadsperiode wordt beschreven, kan niet worden voorbijgegaan aan het ingaan van de Omgevingswet op 1 juli 2022. De Omgevingswet bundelt en moderniseert vrijwel alle wet- en regelgeving voor de leefomgeving, zoals over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De Omgevingswet staat voor een goed evenwicht tussen het benutten en beschermen van de leefomgeving.

De Omgevingswet bundelt onder andere tientallen wetten, Algemene Maatregelen van Bestuur en ministeriële regelingen. Het wordt daarom door sommigen ook wel de grootste wetswijziging genoemd sinds de herziening van de grondwet in 1893.

De overgang naar de Omgevingswet begint niet pas in 2022 maar is al ruim 10 jaar daarvoor begonnen. Daarvan is in 2021 in de dagelijkse praktijk merkbaar dat bijvoorbeeld voor een verbouwing aan een huis niet langer allerlei verschillende vergunningen hoeven te worden aangevraagd voor verschillende activiteiten zoals boomkap, het plaatsen van een dakkapel en het vergroten van de garage maar dat dat gezamenlijk in één aanvraag voor een omgevingsvergunning gebeurt.

Veel van de kleine ruimtelijke ingrepen die vroeger veel tijd kostten, worden versneld door een combinatie van een nieuwe manier van (samen-)werken door overheden en het digitaliseren en moderniseren van de dienstverlening. Daarnaast komen vergunningplichten grotendeels te vervallen. Voor grotere ruimtelijke ingrepen worden ook de samenwerkingsverbanden binnen een overheidsinstelling als de gemeente verbeterd, maar ook de samenwerking tussen overheden zoals het waterschap, de provincie of de veiligheidsregio efficiënter vormgegeven.

Voor initiatiefnemers schrijft de Omgevingswet een verplichting tot participatie voor zodat buurtbewoners bij ruimtelijke veranderingen vooraf actief betrokken moeten worden, in plaats van achteraf pas kunnen reageren in de vorm van zienswijzen of zelfs via een rechter. Uiteraard blijft er ook ruimte voor inspraak achteraf maar het idee is dat investeren aan het begin van ruimtelijke processen kosten en tijd besparen, wat terug te zien zal zijn in het aantal zienswijzen dat bij het vaststellen van een initiatief wordt ingediend.

Feitelijk wordt het gehele omgevingsrecht omgedraaid. Initiatiefnemers moesten voorheen hun project toetsen aan het bestemmingsplan (regels en kaart) van de gemeente. Na het ingaan van de Omgevingswet moet de gemeente aangeven waarom een initiatief ergens niet kan, en ligt deze verantwoordelijkheid dus niet meer alleen bij de initiatiefnemer.

- De gemeente is voorbereid op het ingaan van de Omgevingswet per 1 juli 2022
- De gemeente maakt extra capaciteit vrij voor de overgangsfase van de Omgevingswet tot 31 december 2030
- De gemeente ondersteunt dorps- en buurt-/wijkverenigingen die niet in staat zijn de inspanningen van inwonerinitiatieven te dragen
- De gemeente draait het omgevingsrecht voor een groot deel om

Combinatie fysiek en sociaal

Een politiek programma als dit, is helder in te delen aan de hand van de onderwerpen waar een gemeente mee te maken heeft. Zo zijn onderwerpen met een meer fysiek component te onderscheiden van onderwerpen die meer sociaal van aard zijn. Toch laten de dagelijkse praktijk en ook de Omgevingswet zien dat dit verschil niet zo hard is en veel minder scherp dan door overheden of binnen wetteksten wel eens wordt aangegeven. Een sociale gezondheidsinstelling moet bijvoorbeeld fysieke huisvesting en een goede bereikbaarheid hebben en een sportvereniging is nergens zonder een veilige en functionele sportaccommodatie. Dit is de reden dat binnen de instrumenten van de Omgevingswet waaronder een omgevingsvisie, omgevingsplan of omgevingsvergunning, aandacht moet worden besteed aan sociale thema's zoals gezondheid.

- **De gemeente benadert fysieke en sociale onderwerpen niet afzonderlijk maar in samenspel**

Volkshuisvesting

Op dit moment is er sprake van een erg overspannen woningmarkt; woningen zijn veelal binnen een week verkocht tegen een bedrag aanzienlijk boven de vraagprijs en de wachttijden voor sociale huurwoningen zijn onaanvaardbaar lang. Voor de sociale woningvoorraad ligt er een uitdaging in een eerlijk verdelingssysteem. Naast het aanpassen van de systematiek moet er zeker ook veel meer worden gebouwd om aan de vraag te voldoen en de prijs voor een huis niet zo hard te laten stijgen als de afgelopen jaren het geval was. En het instellen van een lokale huuradviescommissie om huurders sterker te laten staan in conflicten met verhuurders, is ook van toegevoegde waarde.

De ruimte die geschikt is voor bouwen, de agrarische sector en natuur is begrensd. Het is dan ook wenselijk elke woning die erbij komt, te compenseren met extra natuur en het herbestemmen van landbouwgronden. In de gemeente Hardenberg is het grootste deel van de ruimte in gebruik door agrarische ondernemers. Door de energietransitie en de woningbouwopgave zal landbouwgrond moeten worden omgevormd naar woningbouw, natuur en wegen. Uitbreiding van de bebouwing in de kernen moet samengaan met het uitbreiden van natuurgebieden.

Door de grote druk op de woningmarkt is het voor velen onmogelijk geworden een koopwoning te financieren. De druk op de (sociale) huursector is de laatste jaren flink toegenomen en de noodzakelijke doorstroming is vastgelopen. Het opnieuw introduceren van startersleningen is een van de oplossingen voor deze overspannen woningmarkt. Het is bovendien een voorwaarde dat de woningvoorraad met een gevarieerd aanbod aansluit op de verschillende behoeftes. Al met is veel bouwen een pure noodzaak, waarin nadrukkelijk ruimte is voor tiny houses, gemeenschappelijke woonvormen en andere vernieuwende woonconcepten.

- **De gemeente zorgt voor een eerlijk verdeelsysteem voor sociale huurwoningen**
- **De gemeente stelt een lokale huuradviescommissie in**
- **De gemeente voert de starterslening opnieuw in**
- **De gemeente koppelt nieuwe volkshuisvesting aan nieuwe natuur**
- **De gemeente geeft ruimte aan vernieuwende woonconcepten**

De centra van de kernen

De Hardenbergse centra veranderen snel. Waar mensen vroeger voornamelijk naar winkelcentra gingen voor bijvoorbeeld de weekmarkt en andere vormen van detailhandel, zijn tegenwoordig horeca en ontspanning voorname redenen om naar een centrum te gaan. Het is daarom een illusie dat alle leegstaande of -komende winkelruimte als voorheen is op te vullen met detailhandel. Naast functies

als horeca zijn sommige winkelpanden om te vormen naar woonruimte. Hier heeft de gemeente een transformatiebudget voor beschikbaar. De Wisseling in Dedemsvaart is een voorbeeld van een straat waar een dergelijke transformatie kansrijk lijkt.

Wanneer maatschappelijke of culturele organisaties (tijdelijk) winkelruimte willen gebruiken, maakt de gemeente dit mede mogelijk. Zo blijven de centra levendig en bruisend, kortom een fijne omgeving om te vertoeven. Dat vraagt om investeren in de openbare ruimte zoals het aanleggen van meer groen en natuurlijke schaduwplekken.

Er wordt geen geld gestoken in het terug laten keren van de vroegere haven van Hardenberg. Die is jaren geleden gedempt en nu een parkeergelegenheid. Het heropenen zal miljoenen kosten waarvan alleen een select groepje booteigenaren zal kunnen genieten. Ook de impuls voor het toerisme zal beperkt zijn, zo leren ervaringen uit andere gemeenten. De huidige haven blijft behouden, de faciliteiten zijn waar nodig te verbeteren. Het geld dat nodig is om de gedempte haven weer open te graven, is beter te gebruiken voor belangrijkere zaken.

Het is belangrijk dat de buurtsupermarkten in onze kernen behouden blijven en de grotere dorpen een buurthuis hebben zoals Veur Mekaar in Bergentheim, waarvoor ook leegstaande winkelpanden geschikt kunnen zijn.

- De gemeente stelt voor langdurig leegstaande panden een transformatiebudget beschikbaar
- De gemeente houdt de haven in Hardenberg gedempt
- De gemeente zet zich in voor behoud van buurtsupermarkten
- De gemeente stimuleert actief dat detailhandel ruimte ook ingezet wordt voor culturele en maatschappelijke doeleinden

Vestigingsklimaat

Het vestigingsklimaat wordt bepaald door alle voorzieningen die beschikbaar zijn om personen en bedrijven tegemoet te komen bij het kiezen van een nieuwe woon- of vestigingsplaats. Ondernemingen en instellingen die een nieuwe vestigingsplaats of een uitbreiding daarvan zoeken, zullen niet uitsluitend kijken naar het bedrijfsbelang, maar ook naar het welzijn van de medewerkers. Ondernemers moeten hulp en advies kunnen krijgen. Het Ondernemershuis heeft hierin een belangrijke rol. Dit behouden en versterken we waar mogelijk.

Voor bedrijven zijn bijvoorbeeld grondprijs en infrastructuur voor aan- en afvoer belangrijke voorwaarden. Voor de medewerkers zijn dat in het algemeen wonen, welzijn en ontspanning. Als mensen overwegen zich vanwege het werk ergens te vestigen, zullen zij daar of in de omgeving zoeken naar een aantrekkelijke en betaalbare woning en indien ze kinderen hebben nabij hoogwaardige onderwijsvoorzieningen. Daarnaast spelen voorzieningen op het vlak van sport en cultuur een belangrijke rol in de aantrekkelijkheid van de omgeving.

- De gemeente bewaakt de grondprijs, infrastructuur als belangrijke vestigingsvoorwaarden voor ondernemers
- De gemeente verbetert de huisvesting en andere vestigingsvoorzieningen
- De gemeente zet het Ondernemershuis voort en versterkt dit waar nodig

Veiligheid

In veiligheid kunnen leven is voor iedereen van groot belang. Door aansluiting bij het Safe Streets initiatief wordt de strijd aangegaan met straatintimidatie. Het gemeentelijke actieplan discriminatie vraagt blijvende aandacht en dient nadrukkelijk in het vizier te zijn bij onze veiligheidspartners (politie, handhaving).

Veiligheidsgevoel is een belangrijke factor om goed te wonen en leven in de gemeente. Daarom moet er voldoende capaciteit aan Buitengewoon Opsporings Ambtenaren (BOA's) zijn. Er komt daarom een uitbreiding in aantal BOA's. De gemeente voert ook een lobby naar de landelijke overheid om meer politiecapaciteit te krijgen. De agenten zijn te dun uitgespreid over een te groot werkgebied.

Oud en nieuw moet een feest zijn voor iedereen. Daarom moeten we zorgen voor een veilige jaarwisseling, ook voor dieren en kinderen. De gemeente voert een vuurwerkverbod in en organiseert samen met buurtverenigingen en plaatselijk belangen centrale vuurwerkshows. Illegale vuurwerkhandel hoort een prioriteit te zijn bij de veiligheidspartners en ook scholen gaan dit actief tegen.

Carbidschieten is een traditie die onder voorwaarden moet kunnen. De gemeente stelt hier nu al scherpe eisen aan. Dit gaat onder andere over de afstand tot huizen en gebouwen met dieren, hier kan te weinig op worden gehandhaafd. Dit komt ook door het tekort aan capaciteit bij politie en handhaving.

Verkeersveiligheid vraagt aandacht in de hele gemeente. Fietsers zijn nu onvoldoende beschermd. Er wordt een vrij liggend fietspad aangelegd tussen Balkbrug en Groot-Oever en de gevaarlijke punten in Gramsbergen worden aangepakt. Rotondes worden in de hele gemeente zo ingericht dat de fietser veilig is. De centra worden waar mogelijk autoluw.

Er is landelijke wetgeving in de maak waarmee in de bebouwde kom de standaard maximale snelheid van 50 naar 30 km/u wordt verlaagd. De gemeente wacht niet op deze ontwikkeling en brengt zelf de snelheid binnen de bebouwde kom waar mogelijk naar 30 km/u omlaag.

- **De gemeente gaat met lokale actieplannen de strijd aan met straatintimidatie en discriminatie**
- **De gemeente voert een lobby voor meer blauw op straat**
- **Er komt een vuurwerkverbod**
- **De gemeente geeft fietsveiligheid absolute prioriteit**
- **De gemeente bepaalt dat de maximumsnelheid binnen de bebouwde kom naar 30 km/u gaat**
- **De gemeente legt een vrij liggend fietspad aan tussen Balkbrug en Groot-Oever aan**

Duurzame mobiliteit

De gemeente Hardenberg werkt hard aan mobiliteit en bereikbaarheid omdat het belangrijk is dat de 29 kernen goed met elkaar en de buitenwereld verbonden zijn. De manier waarop die inspanning wordt geleverd is belangrijk. Het economisch belang op de korte termijn staat nu vaak voorop waardoor er te veel wordt geïnvesteerd in niet-duurzame mobiliteit in de vorm van asfalt, benzine- en dieselpompen en voertuigen met fossiele verbrandingsmotoren.

Door het bevaarbaar maken van de Vecht tot aan Duitsland is de activiteit op het water flink toegenomen. Het is heel mooi dat mensen in hun kano of op de sup van de Vecht en de natuurlijke omgeving genieten. Het aantal gemotoriseerde voertuigen is op het water bovendien toegenomen, waardoor de Vecht met de omgeving daarvan te maken heeft met meer lawaai, vervuiling door

uitlaatstoffen en aantasting van de oevers door golfslag. Daarom wordt elektrisch varen bevorderd met bijvoorbeeld verlaagde liggelden voor elektrische boten.

Duurzame mobiliteit draagt bij aan sociale gelijkheid door te kiezen voor goede (snel-) fietsverbindingen en toegankelijk openbaar vervoer waarbij bussen op meer plekken komen en gedurende een groter deel van de dag en de week doorrijden, ook al is dat wellicht niet meteen economisch rendabel. Met de juiste voorzieningen en vooral ook goede promotie zal het gebruik groeien.

Het openbaar vervoer tussen de kernen is nu onvoldoende. De provincie heeft de busverbindingen niet beter gemaakt. Het wegvallen van de lus door Heemse is hier een voorbeeld van. Ook de reistijd tussen Dedemsvaart en Hardenberg moet korter. Hiervoor voert de gemeente een stevige lobby naar de provincie. De buurtbussen blijven voor de toekomst behouden.

Een goede fietsverbinding of een mogelijkheid het openbaar vervoer te kunnen gebruiken voor werk, uitgaan of een bezoek aan vrienden moet eerst bekend zijn onder inwoners voordat die er op grote schaal gebruik van gaan maken. Ze zijn het niet gewend dat ze vanuit elk dorp snel met het openbaar vervoer in onze grote kernen Hardenberg Stad en Dedemsvaart kunnen komen en eigenlijk is dat ook niet een gelijkwaardige keuze omdat de lijnbusverbindingen een te lage frequentie hebben of op een te vroeg tijdstip stoppen, te lang duren of er gewoonweg niet zijn. Velen zijn daarom snel aangewezen op de fiets of de auto, waardoor vooral (financieel) vitale inwoners mobiel zijn terwijl minder mobiele inwoners hun (sociale) leven aan moeten passen aan het beperkte vervoersaanbod.

De Nedersaksenlijn (spoorverbinding Groningen-Zwolle via Hardenberg) is van groot belang voor de gemeente. De bestaande lobby naar Den Haag wordt dan ook samen met andere gemeenten, de drie provincies, ondernemers en het onderwijs voortgezet. Op termijn moet ook station Bergentheim terugkeren, de trein naar Almelo elektrisch worden, wordt station Hardenberg aangepakt en komen er betere wachtruimtes op alle drie de stations.

Er wordt fors in fietsinfrastructuur geïnvesteerd en plannen om autowegen te verbreden worden niet doorgezet. In de toekomst zal iedereen steeds minder gebruik maken van de auto. Voor elektrische auto's horen er voldoende oplaadpunten te zijn, wat ook van de gemeente investeringen vraagt. Er komen in onze kernen, in samenspraak met (horeca-)ondernemers, openbare oplaadpunten voor e-bikes.

- **De gemeente voert een stevige lobby naar de provincie voor verbetering van het busvervoer**
- **De gemeente ondersteunt de buurtbus en investeringen in fietsinfrastructuur zodat dorpen beter verbonden zijn met de stedelijke kernen en de spoorstations**
- **De gemeente geeft de Nedersaksenlijn absolute prioriteit**
- **De gemeente investeert in oplaadpunten voor elektrische voertuigen**
- **De gemeente stimuleert elektrisch varen**
- **De gemeente bevordert de bekendheid en kwaliteit van fiets- en OV-verbindingen**
- **De gemeente keert zich tegen verbreding van autowegen**

Cultuur

Onderzoek laat steeds duidelijker zien hoe groot de invloed is van de omgeving waarin – ook al heel jonge – kinderen opgroeien op de kansen die zij hun hele verdere leven hebben op een prettig maatschappelijk bestaan. Een uitdagende omgeving is belangrijk voor de persoonlijke ontwikkeling van elk kind. Kansengelijkheid heeft dan ook direct vanaf de geboorte wezenlijke betekenis en niet pas vanaf de schoolplichtige leeftijd.

Dat inzicht heeft directe consequenties voor de drempelloze toegankelijkheid van alle kinderen tot alle voorzieningen, niet alleen goed onderwijs, ook sport en cultuur. En tot cultuur horen abonnementen op kranten en tijdschriften en op de bibliotheek, het bespelen van een muziekinstrument, het lidmaatschap van een muziekvereniging en andere verenigingen, en deelname aan zomeractiviteiten.

Participatie is een sleutelbegrip voor het gemeentelijk beleid op alle bestuurlijke terreinen. De mogelijkheden die inwoners worden geboden voor deelname aan culturele activiteiten zijn maatschappelijk gezien zeker gelijkwaardig aan de kansen op zinvolle arbeid.

Het behoort tot de gemeentelijke activiteiten in het sociaal domein te bewaken dat ouders de betreffende mogelijkheden ook werkelijk hebben en die benutten.

Kunst en cultuur kennen vele gedaantes en de meest uiteenlopende inwoners worden er door aangetrokken. Het aanbod in Hardenberg komt niet altijd goed tot zijn recht door het beperkte aantal faciliteiten, maar uiteraard ook door de corona-uitbraak en het stilliggen van veel publieke activiteiten in 2020 en 2021. Desondanks bleef het culturele aanbod in Hardenberg redelijk overeind, al zal er ook zeker extra budget moeten worden vrijgemaakt om culturele activiteiten te bevorderen en die samen met de huidige aanbieders en onze inwoners vorm te geven.

Voor de toegankelijkheid van het culturele aanbod voor elke inwoner, zeker ook die met een krappe beurs en kinderen vanaf jonge leeftijd, verdient hier alle aandacht. Deelname aan culturele activiteiten is goed voor de geestelijke gezondheid aangezien het ontspannend werkt en de ontwikkeling bevordert. Daarbij leggen zulke activiteiten ook een verbinding tussen de diverse sociale klassen.

Door de invoering van een Stadspas verlaagt de gemeente de drempel tot sport, recreatie en cultuur voor inwoners die in een sociaal en/of cultureel isolement verkeren of dreigen te geraken.

In de jaren voor corona heeft de gemeente het evenementenaanbod zien groeien, waarbij het wel vaak ging om grootschalige en commerciële evenementen. Om het aanbod te verbreden en ook kleine verenigingen en andere culturele instellingen in hun opstartkosten te voorzien, wordt er de komende vier jaar extra budget vrijgemaakt bovenop de huidige cultuurbegroting en de eventuele coronasteun die kleine culturele verenigingen en instellingen krijgen.

- **De gemeente zorgt dat cultuur toegankelijk is voor iedereen.**
- **De gemeente versterkt en verbreedt het cultureel aanbod en heeft meer oog voor niet-commerciële evenementen**
- **De gemeente voert een Stadspas in voor deelname aan culturele activiteiten**

Sport

Het is belangrijk dat iedere inwoner toegang heeft tot sport. Door de privatisering van sportparken staan diverse verenigingen nu voor grote uitdagingen. De financiën zijn moeilijk sluitend te krijgen en geld voor investeringen is er vaak al helemaal niet. De gemeente steunt sportclubs waar nodig en zorgt dat de sport overal toekomstbestendig is. De gemeente financiert duurzaamheidsinvesteringen voor sportclubs mee. Ook startende sportinitiatieven zoals handbal en rock climbing krijgen ondersteuning omdat ze wat toevoegen aan het huidige aanbod.

Om kinderen enthousiast te maken voor sport is er een goede verbinding tussen topsport en breedtesport. De gemeente telt een aantal absolute topsporters en is hier trots op. Ze kunnen ook dienen als voorbeeld om de jeugd gezond en sportief te houden. Zo zouden ze op scholen en bij sportclubs clinics kunnen geven. Er vinden in onze gemeente (inter-)nationale wedstrijden plaats, ook om topsport en breedtesport te verbinden.

Veilig kunnen sporten is een must. Om die reden treden sportclubs op tegen discriminatie en pesten. De gemeente zorgt ervoor dat gelijkheid een prioriteit is. De gemeente biedt sportclubs hier handvatten voor en trainers, bestuursleden en andere betrokkenen krijgen cursussen aangeboden. Om zo veel mogelijk mensen te laten meedoen met sporten is het belangrijk dat niemand gemeenschappelijk hoeft te douchen die dat niet wil. De voorzieningen bij sportgelegenheden horen hier dan ook op ingericht te zijn.

Naast deze sociale veiligheid horen sporters veilig naar de sportclub te kunnen reizen. De fietsinfrastructuur is dan ook op orde en er zijn voldoende overkapte fietsstallingen. Sportverenigingen worden uitgenodigd aan te geven welke tekortkomingen er voor hun leden in de infrastructuur en het openbaar vervoer zijn om veilig naar en van de vereniging te reizen.

De sintelbaan in Hardenberg is enkel beschikbaar voor de atletiekvereniging. Dit is geen voorbeeld voor andere sportfaciliteiten. Sportfaciliteiten zijn zoveel mogelijk multifunctioneel, bijvoorbeeld voor scholen, recreanten en buurtverenigingen op momenten dat de sportclub die niet in gebruik heeft. Op die manier wordt er ook meer gebruik gemaakt van de bewuste faciliteiten. In Dedemsvaart en Hardenberg komen er outdoor gyms.

- De gemeente zorgt voor een toekomstbestendig sportaanbod
- De gemeente bevordert startende sportinitiatieven en nieuwe vormen van sport
- De gemeente slaat een brug tussen topsport en breedtesport
- De gemeente bestrijdt discriminatie en pesten ook op en rond de sportvelden
- De gemeente zorgt dat iedereen veilig op de fiets naar de sportclub kan
- De gemeente bevordert dat sportfaciliteiten zo veel mogelijk openbaar toegankelijk en multifunctioneel zijn

3. DE KLIMAATCRISIS AANPAKKEN

Groene energie

Investerings in duurzame vormen van energieopwekking kunnen met de juiste keuzes positieve gevolgen hebben voor sociale gelijkheid en levenskwaliteit, maar met de verkeerde keuzes het tegenovergestelde veroorzaken. De energietransitie is niet alleen een transitie naar een nieuwe vorm van het opwekken van energie, maar ook een transitie naar een eerlijke verdeling van de opbrengsten en het duurzaam inrichten van energiebronnen.

Traditioneel gezien wordt energie op één centrale plek met fossiele bronnen als kolen of gas in de energiecentrale opgewekt, waarna het met hoogspanningsmasten en verdeelstations wordt verdeeld naar de huishoudens en bedrijven in verschillende regio's. De energietransitie vraagt dit systeem te doorbreken door zo veel mogelijk energie duurzaam op te wekken, met bijvoorbeeld wind- en zonne-energie, en bij voorkeur ook op de locaties waar die energie ook gebruikt wordt. Dit geeft kansen energie duurzaam op te wekken op bijvoorbeeld het eigen dak of wie geen geschikt eigen dak heeft, dat collectief te doen door aan te sluiten bij een energiecoöperatie die een lokaal wind- of zonnepark beheert. Biomassacentrales die hout gebruiken, zijn geen optie. Biomassa met afval, snoeihout of mest kan wél een oplossing zijn.

Lokale ondernemers kunnen eveneens hun steentje bijdragen door (dak-)oppervlak voor energieopwekking beschikbaar te stellen aan buurtbewoners of een lokale energiecoöperatie. Voor winkeliers is de gemeente een goede gesprekspartner over het nemen van energiebesparende maatregelen. Er kan bijvoorbeeld geadviseerd worden over hoe je warmteverlies tegen kan gaan. In de winter blijven de deuren van winkels vaak open uit gastvrijheid maar het levert wel enorm warmteverlies op. De gemeente heeft een proactieve en sturende rol om dit tegen te gaan. De gemeente stimuleert de energieproductie door ondernemers en mag daar ook voorwaarden aan stellen bij de uitgifte van nieuwe bedrijfsgronden.

Het zonnepark Lutten Levert is een voorbeeld van een lokaal initiatief waarvan het dorp de vruchten plukt. De gemeente bevordert dat meer dorpen en ook wijken dergelijke projecten krijgen. De netbeheerders investeren extra om duurzame zonne-energie in het stroomnet te kunnen opnemen. Het is uitgesloten dat duurzaamheidsprojecten geen doorgang kunnen vinden omdat het stroomnet niet op orde is. De gemeente brengt dit onder de aandacht bij de landelijke overheid, blijft in gesprek met de netbeheerders en houdt druk op hun inspanningen.

Dit vraagt om de juiste houding van de gemeente om grote energieproducenten geen voorrang te geven in de energietransitie, omdat die dan kans zien met grootschalige wind- en zonneparken maximale winst te behalen, met wisselende meerwaarde voor de directe omgeving. Belangrijke voorwaarde voor het realiseren van grootschalige wind- en zonne-energie is dan ook het meeprofiteren door de lokale bevolking. Dit kan in de vorm van een energiecoöperatie, en als dat niet mogelijk is, kunnen de eigen inwoners ook in niet-financiële zin meeprofiteren door het natuurlijk inpassen van de energiebron. Het aanleggen van een park tussen windmolens, wandelpaden tussen zonnepanelen en het aanleggen van fietsroutes door energielandschappen zijn daar voorbeelden van.

Energie die niet wordt gebruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Daarom subsidieert de gemeente energiebesparende maatregelen, ook voor mensen in huurhuizen die bijvoorbeeld elektrisch willen koken of tochtstrips willen aanschaffen.

Onlangs kregen we nog te maken met een sterk stijgende gasprijs en voor velen is energiarmsde al een bekend begrip. Dat maakt het nemen van energiebesparende maatregelen echt urgent. Voor informatie daarover en over beschikbare subsidies kunnen inwoners niet alleen terecht bij de gemeente maar zeker ook bij het recent geopende onafhankelijke Startpunt Duurzaam. Het startpunt kijkt verder dan woonlasten, bijvoorbeeld naar fijnstof dat bij hout-stook vrijkomt en het milieu belast. Het Startpunt Duurzaam hoort goed zicht- en vindbaar te zijn voor de inwoner. Natuuractiviteitencentrum De Koppel en Startpunt Duurzaam zal worden uitgebouwd uit tot een echt groen- kenniscentrum.

De gemeente biedt ook ruimte aan innovatie. Energie opwekken met waterstromen en aardwarmte lijkt aantrekkelijk maar de technische ontwikkeling is nu nog niet zo ver dat ze grootschalig toepasbaar zijn. De gemeente biedt hier toch ruimte voor, al helpen deze oplossingen pas op de lange termijn en nu nog niet om de huidige klimaatdoelen te halen.

Innovatie is ook te bevorderen door onderwijs en bedrijfsleven met elkaar te laten samenwerken. De voorgenomen IQ-Boulevard in Hardenberg kan een ideale locatie zijn om innovaties tot stand te laten komen. Ondernemers die duurzaam innoveren worden door de gemeente als voorbeeld gebruikt. Zo inspireren alle partijen elkaar om stappen te zetten naar een duurzame toekomst.

- **De gemeente haalt de klimaatdoelen en waar mogelijk sneller dan gepland**
- **Lokale energiecoöperaties worden door de gemeente ondersteund**
- **De gemeente gaat actief adviseren over energiebesparing**
- **De gemeente stelt subsidies beschikbaar voor iedereen die energie wil besparen**
- **De gemeente bevordert innovatie**

Gaswinning

De gemeente heeft zich tegen de voortgaande lokale gaswinning van de NAM verzet. De vergunningen mogen niet nog een keer worden verlengd en lege gasvelden mogen niet worden gebruikt voor opslag van afvalwater van de oliewinning in Schoonebeek. Oude gaswinningslocaties worden gesaneerd en de gemeente laat de bodemkwaliteit na sanering onafhankelijk controleren. Wanneer locaties gesaneerd zijn, wordt onderzocht hoe hier iets is te realiseren waar de omwonenden plezier van hebben, bijvoorbeeld een (voedsel)bos.

- **De gemeente houdt scherp toezicht op de NAM**
- **De gemeente zorgt dat de gaswinningsvergunningen niet worden verlengd**
- **De gemeente voorkomt dat er afvalwateropslag in de diepe ondergrond komt**
- **De gemeente transformeert oude NAM-locaties naar een impuls voor flora en fauna**

Klimaatadaptatie

Het veranderende klimaat heeft nu en in de toekomst extremere weersomstandigheden tot gevolg. Dat is de laatste jaren goed merkbaar: er zijn steeds meer heftige stormen en langere periodes van hevige regen of droogte. Het is belangrijk de omgeving op dit nieuwe klimaat aan te passen, door klimaatadaptatie zoals dat heet. Voor klimaatadaptatie zijn twee gebiedssoorten te onderscheiden die elk een andere aanpak vragen.

Het grootste deel van gemeente bestaat uit groene agrarische en natuurgebieden. Deze gebieden vragen om veelal grootschalige klimaatadaptatieve maatregelen zoals het beter vasthouden van grondwater en ruimte geven aan rivieren en beken.

Aan de andere kant is er het deel van de gemeente waar verreweg het grootste deel van de inwoners woont, de verstedelijkte dichtbevolkt woon-, winkel- en werkgebieden, ook wel bekend als de bebouwde kom. Hier is de urgentie van aanpassing aan veel water en hitte door de gemeente en de inwoners het grootst.

Het eerder al genoemde groene-kenniscentrum gaat inwoners ook helpen met het aandragen van ideeën voor het inrichten van tuinen. Er worden suggesties gegeven over hoe tuinen ecologisch verantwoord aangelegd kunnen worden. Uitgangspunten hierbij zijn zo weinig mogelijk steen en beton en ruimte voor insecten.

Waar op het platteland hitte en water goed kunnen afvloeien door het groen en de openheid, is dat bij een sterk verstedende omgeving een stuk lastiger. In stedelijke gebieden met veel asfalt, klinkers en bakstenen kan de temperatuur op zonnige zomerdagen richting de 40 graden gaan terwijl de temperatuur in het groen van het buitengebied op hetzelfde moment 10 graden lager kan zijn. Dit heeft grote gevolgen voor mens en dier in de verstedelijkte gebieden. Een ander voorbeeld is dat er bij zware regenbuien in de zomer in het water van Baalder massale vissterfte voor kan komen terwijl daar tegelijkertijd in bijvoorbeeld de Radewijkerbeek geen sprake van is.

Om de gevolgen van het veranderende klimaat zo goed mogelijk te ondervangen, is het belangrijk het stedelijk gebied te vergroenen door groene daken en gevels toe te passen en waar mogelijk bestrating of parkeerplaatsen te vervangen door groen en water. Ook het beter verbinden van groene gebieden en waterpartijen is essentieel voor het oplossen van de klimaatproblematiek en het vergroten van de kwaliteit van leven in de wijken en dorpen.

- **De gemeente zorgt dat onze leefomgeving klaar is voor extreem weer**
- **De gemeente spitst de maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan toe op stedelijke gebieden**
- **De gemeente vergroent het stedelijk gebied**
- **De gemeente zorgt voor een betere verbinding van groene gebieden en waterpartijen**

Verduurzamen bestaande woningen

Tegelijkertijd met het aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering kan het aanpakken van de oorzaken niet buiten beschouwing blijven. Hierin ligt een belangrijke plicht voor de grote vervuilers. Maar ook voor huishoudens is er een uitdaging in het verduurzamen van de eigen woning. Niet elk huishouden is in de gelegenheid dit zelf te doen. Het verduurzamen van bestaande woningen is namelijk een erg kostbare ingreep waarbij de terugverdientijd niet altijd kort is. Daarnaast wonen veel mensen in een huurwoning waarbij ze voor verduurzaming afhankelijk zijn van een huurbaas of de woningcorporatie Vechtdal Wonen.

Landelijk zijn duidelijke doelstellingen geformuleerd voor het verkleinen van de CO2 uitstoot, het verwijderen van asbest en het afbouwen van het gebruik van aardgas. Dit zet de gemeente voor de uitdaging het verduurzamen van woningen te versnellen. De grootste uitdaging ligt bij de huiseigenaren en de huurders met de minste financiële draagkracht. Het is daarom van groot belang zo veel mogelijk nieuwe sociale huurwoningen te bouwen en te zorgen dat deze klimaatneutraal zijn. Huiseigenaren met een klein budget krijgen hulp bij het verduurzamen van hun woning. Bijvoorbeeld met subsidies. Daarnaast zijn huizenbezitters met een beperkt budget vooral ook geholpen met meer bekendheid en tips. Het net opgezette onafhankelijke Startpunt Duurzaam bij Natuuractiviteitencentrum De Koppel kan daar voor elke inwoner zeker een rol in spelen.

- **De gemeente monitort het verduurzamen van alle woningen**
- **De gemeente stimuleert het verduurzamen van woningen voor huiseigenaren met een klein budget**
- **De gemeente verduurzaamt de sociale woningvoorraad sneller**

Nieuwe natuur

Voor 2035 plant de gemeente Hardenberg 61.000 bomen aan, 1 voor elke inwoner, aansluitend op het nationaal bomenplan. Dit zorgt ervoor dat de gemeente groener wordt, maar ook dat de gemeente vriendelijker wordt voor dieren. Bomen zorgen voor verkoeling. Omdat bomen van belang zijn voor een gezonde leefomgeving zet de gemeente zich ook in voor een strikter kapbeleid, daarbij is het zeker ook van belang om bestaande bomen te beschermen. Nieuw aangeplante bomen moeten wel echt de kans krijgen te volgroeien, niet elke aangeplante boom krijgt bladeren of blijft ongeschonden in de eerste jaren. De herplantplicht wordt aangepast naar 2 nieuw aan te planten bomen per gekapte boom.

De al genoemde agrarische transitie houdt ook in dat boeren worden geholpen in de aanloop naar een ecologisch gebruik van hun land. Er kunnen bijvoorbeeld subsidies beschikbaar komen om bomen op agrarische gronden te zetten. Zo krijgt vee schaduwplekken en wordt de boer ondersteund in de ontwikkeling naar een nieuwe manier van werken. Het is belangrijk dat agrarische ondernemers een rol krijgen in het beheer van nieuw aan te leggen natuurgebieden en daarmee de kans krijgen de verbinding tussen natuur en landbouw te versterken, de eigen bedrijfsvoering te verduurzamen en een groen verdienmodel in te voeren.

Bestaande natuurgebieden en bossen worden beter met elkaar verbonden om zo ecologische en recreatieve netwerken uit te breiden. Ook waterlopen krijgen zo veel mogelijk verbinding met elkaar. Het aan elkaar koppelen van bestaande natuurgebieden kan ook door agrarische gronden aan te kopen en hier natuur aan te leggen. Daarnaast worden bij scholen voedselbossen aangelegd en schoolpleinen vergroend. Hier kunnen kinderen ervaren hoe fruit groeit en met elkaar een moestuin aanleggen. Zo groeit het begrip van planten, biodiversiteit en de natuur.

- **De gemeente plant voor 2035 planten 61.000 nieuwe bomen**
- **De gemeente past de herplantplicht aan van 1 naar 2 nieuw aan te planten bomen per gekapte boom**
- **De gemeente biedt agrariërs de kans mee te werken aan natuurbeheer en komt hiervoor met een verdienmodel**
- **De gemeente legt voedselbossen aan en moestuinen bij scholen**

Dieren en planten

De gemeente stopt met chemische bestrijdingsmiddelen. Tegen de eikenprocessierups worden alleen ecologisch verantwoorde middelen zoals aaltjes gebruikt. Daarnaast is de inzet om de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups te laten terugkeren.

Voor dierenwelzijn stelt de gemeente een visie op. Een onderdeel daarvan is dat er geen vergunningen worden verleend voor evenementen waarbij dieren voor vermaak of educatieve doeleinden uit hun leefomgeving worden gehaald. Om kinderen over dieren te leren zijn er excursies te organiseren naar de leefomgeving van de dieren zelf, zoals een stal of weide.

In de centra van onze kernen horen schaduw-, drink- en nestplekken voor vogels aanwezig te zijn.

In de gemeente is geen plaats voor plezierjacht. In het kader van duurzaam wildbeheer is jagen uitsluitend toegestaan als uiterste middel binnen de wettelijke kaders. Om de biodiversiteit van het agrarische gebied te verbeteren stelt de gemeente een subsidie beschikbaar voor bloemrijke akkerranden en voor boeren om langs hun weilanden bomen te planten.

Ook in het water is biodiversiteit belangrijk. De watervitaliteit staat onder druk door bestrijdingsmiddelen die gebruikt worden in de landbouw, door de afvoer van koelwater uit de industrie maar ook door de steeds intensiever wordende activiteit op de Vecht.

- De gemeente stopt met chemische bestrijdingsmiddelen
- De gemeente geeft geen vergunningen af voor activiteiten ter vermaak of educatie met dieren buiten hun leefomgeving
- De gemeente stimuleert het aanleggen van drink-, nest en schaduwplekken voor dieren

Duurzaam gebruik

Gezonde biodiversiteit vraagt om voldoende ruimte. Belangrijk onderwerp is daarom duurzaam gebruik van de ruimte. Te vaak zijn bepaalde voorzieningen exclusief beschikbaar voor één of enkele partijen. Voorbeeld hiervan is een sportveld in een woonwijk. Door dit open te stellen voor kinderen in de buurt op de momenten dat er geen verenigingsactiviteiten zijn of voor scholieren voor sporten tijdens schooltijd, hoeft er geen tweede publiek sportveld te worden aangelegd. Een ander voorbeeld is het drijvende zonnepark Balderhaar (bij Kloosterhaar): door zonnepanelen op het water te plaatsen hoeft geen landbouwgrond te worden opgeofferd voor de energievoorziening van de zandwinning aldaar. De gemeente zet zich dan ook in om energieopwekking te realiseren op alle voormalige zandwinningslocaties die niet geschikt zijn voor recreatie.

Daarnaast kunnen bij het (ver-)bouwen in de kernen bijvoorbeeld in pandige of ondergrondse parkeervoorzieningen worden toegepast om vroegere parkeerplaatsen te vervangen door groen, zoals bij het bouwen van het Hardenbergse gemeentehuis is gebeurd.

Door de Covid-19 pandemie zijn velen steeds meer thuis gaan werken en veel werkgevers geven aan dat werk-op-werk waarschijnlijk nooit meer volledig zal terugkeren en een deel van het thuiswerken dan ook altijd zal blijven bestaan. Vanuit dit gegeven is het ook voor de Hardenbergse ondernemers belangrijk oog te hebben voor duurzaam bedrijfsruimte-gebruik.

- De gemeente bevordert multifunctioneel gebruik van voorzieningen
- De gemeente zet (voormalige) zandwinningslocaties in voor energieopwekking
- De gemeente stimuleert in pandige parkeervoorzieningen

COLOFON

PROGRAMMA

Het conceptverkiezingsprogramma is opgesteld door de programmacommissie: Stijn Jager (voorzitter), Eveline van Wijngaarden (secretaris), Romano Boshove en Folke Meijer.

De commissie kreeg input van veel mensen en organisaties. De programmacommissie dankt eenieder die input heeft geleverd aan dit programma. De commissie heeft ook veel geluiden die ze in de afgelopen raadsperiode heeft opgevangen geprobeerd te verwerken in dit programma.

REDACTIE

Folke Meijer, Anne van den Hoek

UITGAVE

Bestuur GroenLinks Noord-Oost Overijssel (Hardenberg & Ommen)
bestuur@groenlinkshardenberg.nl

hardenberg.groenlinks.nl